

Posudek bakalářské práce Davida Nergla: Problematika malého využití vodících psů mezi českými nevidomými

David Nergl si pro svoji bakalářskou práci zvolil téma z oblasti svého osobního zájmu a své vlastní činnosti a zkušenosti: on a jeho rodina mají výcvikovou školu pro výchovu slepeckých psů.

Autor uvádí do problematiky přehledem zrakových vad a osob jimi postižených, z nichž středem zájmu jsou ty, které indikují nutnost použití kompenzačních pomůcek. Dále stručně představuje statistiky postižených lidí ve světě, v Evropě, v ČR, způsob jejich orientace v prostoru, následuje představení kompenzačních pomůcek, které nevidomému člověku v pohybu a orientaci ve světě pomáhají. Těmi jsou především dlouhá bílá slepecká hůl a vodící pes. Dále se práce zabývá už jen slepeckým psem: následují kapitoly o plemenech k výcviku vhodných a používaných, o etologii psa, o výchově slepeckého psa, o dovednostech, a službách, které se od vodícího psa očekávají. A také pár slov o historii vodících psů ve světě a u nás, a též o právním rámci, v němž vodící pes žije jednak jako zvíře, jednak jako kompenzační pomůcka.

Jak z nadpisu této práce plyne, autor má za to, že využití vodícího psa je vlastně malé. Slovo „malé“ je zde v pravém smyslu slova relativní, závislé na osobním mínění. Žádné detailnější počty toho, kolik lidí využívá slepeckého psa a kolik slepeckých psů aktuálně lidem slouží, nikde explicitně vedeny nejsou, a autor je odkázán jen na dedukci: vychází z počtu vyplacených státních příspěvků na slepeckou pomůcku, poměřuje je s počtem těžce zrakově postižených a nevidomých lidí, a z takto hrubě odhadnutých počtů dedukuje, že vodícího psa coby kompenzační pomůcku využívá pouze 3 – 4 % těchto lidí, což tedy je skutečně málo. Následně svou hypotézu, že vodících psů se využívá málo, prověřil malým kvalitativním zkoumáním v rozhovorech s 12 respondenty, kteří jsou nevidomí nebo žijí s těžkou zrakovou vadou a mají zkušenost coby majitelé vodícího psa.

Ještě k tomu nadpisu: Buď přijmeme, že v nadpisu je „malé využití“ trochu matoucí, a že by stačilo napsat jen „Využití vodících psů...“. Anebo vezmeme slovíčko „malé“ vážně, ale pak musíme připustit vadu v koncepci zkoumání daného jevu. Pak totiž schází pojednání toho, v porovnání v čím je využití vodících psů malé. Nabízelo by se například porovnání využití psa s využitím slepecké hole, nebo by šlo porovnat rozdíl mezi psem jako kompenzační pomůckou a psem jako zvířecím přítelem, aby slovo „málo“ neslo nějakou informační hodnotu. Je totiž v takovémto zkoumání nezbytné, aby zjištěné informace měly nějaký korektiv, s nímž jsou poznatky porovnávány, a tím i verifikovány.

Když ale odhlédnu od výše popsané „konstrukční chyby“ tohoto zkoumání, tak bych chtěla pochválit celou pasáž, která zachycuje rozhovory s respondenty. Sdělnost a originalita výpovědí dávají dobrý vhled do soužití člověka a psa, a přinášejí zjištění, že dobře vychovaný vodící pes pro člověka s vážným handicapem poskytuje výhody, jako je pocit bezpečí, pocit svobody, možnost rychlejšího a plynulejšího pohybu, zbavení se strachu, boření společenských bariér, „lámání ledů“ atd., převažující nad nevýhodami a těžkostmi, a že tedy využití vodících psů lze skutečně považovat za „malé“.

Určité nesrovnalosti se nachází v kapitole 3.4.4 o etologii psa. Jako vedoucí práce jsem mohla těmto nesrovnalostem předejít, kdybych si jich včas všimla. Protože jsem si jich nevšimla, tak se za to autorovi omlouvám.

Jde o tento problém: Na str. 32 autor rozlišuje chování psa na vrozené (instinktivní) a naučené (získané). Ale v následující větě rozlišuje *instinktivní chování* (např. myší skol) a *jednání* (např. podhrabání se pod plotem). V následujícím odstavci už je řeč o instinktivním jednání („vrozené jednání je jednání instinktivní“). Jednání z podstaty věci nemůže být instinktivní. Je nezbytné v teoretické práci nesměšovat pojmy a dodržovat přesnou terminologii. Jednání se od chování liší. (Rozlišení těchto dvou významů je už od dávných dob za Aristotela, a pro studenty FHS tuto distinkci provedl v aristotelském duchu Jan Sokol především v Malé filosofii člověka, ale nejen tam. Chování je instinktivní, nebo naučené. Jednání je dáno svobodnou vůlí a volbou, tudíž není naučitelné, ale je vždy nové, individuální a originální. Jednání je tedy záležitostí jen člověka, protože jeho instinkty jsou slabé, tudíž je možné je „obejít“ nebo prolomit. Chování je založené na vrozených předpokladech, tudíž je typizované, naučitelné, a je charakteristické jak pro člověka, tak pro zvíře. Když už máme rozlišení pojmů takto stanovené, tak bychom k tomu měli přihlédnout, držet se jejich vymezení a nenakládat s nimi libovolně.).

V dalším odstavci autorovi šlo o to sdělit, že bytost taky může prolomit chování a začne jednat, a dokládá to citací z díla de Waala (v posledním odstavci na téže stránce), jehož zkoumaným rodem jsou ale primáti, a jejich schopnost jednat lze dokonce pokládat (možná s trochou nadsázky) za počátek jejich „kultury“. V tom případě je opět nutné držet se terminologie a nezaměňovat chování a jednání.

Na další stránce (33) autor sděluje svou vlastní chovatelskou zkušenost, že „vrozené vlastnosti pokládá za víc, než je výchova“. Tato dvě konstatování (de Waalovo a Davidovo), jsou ale trochu v rozporu. De Wall je objevitelem prostoupení instinktivního chování u primátů a přechodu k jednání (nebo náznaků schopnosti k jednání), David Nergl naopak spíše zdůrazňuje instinktivnost, když uvažuje o tom, „jestli pes dostojí svého úkolu, i když ho jeho nevidomý pán nemůže zkontrolovat.“ Instinktivní držení se smečky je silnější a spolehlivější než výchovou vštípené chování, proto vychovatel vodícího psa staví na starých dobrých spolehlivých instinktech.

Autor coby chovatel a vychovatel psů je toho mínění, že vlastně nejde naučit psa nic převratně nového, lze jen využít a rozvinout to, co už je vrozené: oddanost, věrnost, podřízenost autoritě, touha po pochvale ad. To je v pořádku, to je z hlediska vychovatele, který potřebuje vychovat psa předvídatelného, obhajitelné. Ale mělo by být jasněji sděleno, v jakém vztahu stojí jeho postoj k tezi de Waala.

Drobnou výhradu mám k Abstraktu, Abstrakt stojící na první stránce má stručně a jasně říct čtenáři, který se pouští do čtení, o co půjde. Váhavé věty o tom, jak autor bude postupovat v rozhovorech s respondenty (Zajímají mne především ..... a následně analyzuji.... Zanalyzované výhody použiji....) do abstraktu nepatří.

Další drobná chyba na str. 32 ve větě „prostředí, které působilo miliony let na jeho (psí) živočišný druh.“ Stáří druhu psa domácího se nepočítá v milionech let, ale v řádu statisíců let.

Celkové zhodnocení: Práce je obhajitelná, je zajímavá, poučná, čtivě provedená, a kvůli výše uvedeným nedostatkům navrhuji ji ocenit známkou DVĚ.

Praha, FHS UK, červen 2024

Eliška Pincová, vedoucí práce